

Відгук
на
дисертацію
Тетяни Сергіївни
Терлецької
на тему
«LMS Moodle як засіб організації
диференційованого навчання в
закладах вищої освіти»
ДФ 26.133.113
професор
М. В. Братко

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.113
у Київському столичному університеті
імені Бориса Грінченка
доктору педагогічних наук, професору,
професору кафедри освітології та
психолого-педагогічних наук
факультету педагогічної освіти
Марії БРАТКО

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка) НАПН України Спіріна Олега Михайловича на дисертацію Терлецької Тетяни Сергіївни «LMS Moodle як засіб організації диференційованого навчання в закладах вищої освіти», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність дисертаційної роботи.

Сучасна вища освіта функціонує в умовах цифрової трансформації, посилення вимог до студентоцентрованості, розширення практик дистанційного і змішаного навчання, зростання неоднорідності контингенту здобувачів освіти за рівнем підготовленості, інтересами, досвідом та когнітивно-пізнавальними профілями. За цих умов проблема організації диференційованого навчання у закладах вищої освіти набуває особливої ваги, оскільки саме вона дозволяє узгоджувати академічні вимоги з потребою персоналізації освітнього процесу без зниження якості результатів навчання.

У дисертації Т.С. Терлецької обрано актуальний і перспективний напрям наукового пошуку - використання LMS Moodle як засобу організації диференційованого навчання в закладах вищої освіти. Не викликає сумнівів, що поєднання педагогічних стратегій диференціації з інструментальними можливостями LMS Moodle відповідає запитам сучасної університетської практики. Важливо й те, що дослідження орієнтоване не лише на теоретичне осмислення проблеми, а й на її експериментальне розв'язання, методичне забезпечення та підготовку викладачів до реалізації запропонованих підходів.

Отже, тема дисертаційної роботи є актуальною, суспільно і науково значущою, а сама праця своєчасно відповідає потребам цифровізації вищої освіти та розвитку практик персоналізованого навчання.

2. Наукова новизна результатів дисертації.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що авторкою вперше теоретично обґрунтовано та розроблено модель організації диференційованого навчання в цифровому освітньому середовищі на базі LMS Moodle, визначено механізм її реалізації через адаптивний освітній цикл, обґрунтовано підходи до адаптації змісту і процесу навчання на основі варіативності матеріалів, мультимодальних ресурсів і різнорівневих завдань, а також визначено роль аналітичного компонента моделі як механізму адаптації навчання на основі освітніх даних.

До науково значущих результатів слід також віднести уточнення поняття «диференційоване навчання» у контексті вищої освіти, структурування критеріїв та індикаторів якості впровадження диференційованого навчання в LMS Moodle, а також подальший розвиток теоретико-методичних засад реалізації диференційованого навчання в умовах цифрової трансформації вищої освіти. Заслуговує на увагу прагнення авторки поєднати класичні педагогічні уявлення про диференціацію з сучасними інструментами цифрового навчального середовища та аналітики навчальних даних.

Одержані результати мають наукову цінність для педагогіки вищої школи, цифрової дидактики та методики застосування систем управління навчанням у сучасному університеті.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Теоретичне значення роботи полягає у поглибленні наукових уявлень про організацію диференційованого навчання в закладах вищої освіти, уточненні його сутнісних характеристик, критеріїв якості та педагогічних механізмів реалізації у

цифровому освітньому середовищі. Важливими у теоретичному плані є виділення шести взаємопов'язаних компонентів моделі, розкриття логіки адаптивного освітнього циклу та обґрунтування взаємозв'язку між диференціацією змісту, процесу, результатів, темпу навчання та параметрів освітнього середовища.

Практичне значення дослідження є вагомим і полягає у розробленні методики впровадження диференційованого навчання в цифровому освітньому середовищі на базі LMS Moodle; програми підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників «LMS Moodle як засіб реалізації диференційованого навчання»; відповідного електронного навчального курсу; рекомендацій для викладачів щодо проєктування, впровадження і моніторингу диференційованих ЕНК. Заслугує на позитивну оцінку те, що практичні рішення авторка апробувала не лише у межах експериментального курсу, а й у системі підвищення кваліфікації викладачів.

Результати дисертації можуть бути використані в освітній діяльності закладів вищої освіти для проєктування електронних навчальних курсів, удосконалення змішаного та дистанційного навчання, підтримки індивідуальних освітніх траєкторій студентів, а також у системі професійного розвитку науково-педагогічних працівників.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, поданих у дисертації, вважаємо достатнім. Авторка коректно визначила об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, вибудувала логічно узгоджений науковий апарат, підбрала адекватний комплекс методів теоретичного, емпіричного та статистичного дослідження. Джерельна база роботи є ґрунтовною: опрацьовано значний масив вітчизняних і зарубіжних наукових праць, нормативних документів, сучасних досліджень з питань диференційованого навчання, цифрової трансформації освіти та використання LMS Moodle.

Позитивним є те, що у дисертації поєднано теоретичний аналіз, бібліометричне опрацювання джерел, моделювання, анкетування, тестування, педагогічний експеримент, а також використано непараметричні статистичні методи для перевірки достовірності результатів. Авторка не обмежується констатацією статистично значущих змін, а й окреслює загрози внутрішній валідності дослідження, що свідчить про достатній рівень методологічної культури. Висновки логічно випливають із змісту розділів, узгоджуються з поставленими завданнями й відображають одержані результати.

Вважаємо, що основні наукові положення дисертації є достатньо аргументованими, а наведені рекомендації - такими, що мають реальну педагогічну цінність для практики вищої освіти.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Загальний рівень виконання дисертаційної роботи є високим. Дисертантка продемонструвала обізнаність у проблематиці педагогіки вищої школи, цифрової дидактики, проектування електронних навчальних курсів, аналітики навчальних даних та статистичного опрацювання результатів педагогічного експерименту. У роботі простежується вміння системно аналізувати наукові джерела, узагальнювати теоретичні положення, будувати авторську модель, розробляти методику її реалізації та здійснювати її експериментальну перевірку.

Заслуговує на увагу прагнення авторки поєднати дидактичні засади диференціації з практичними можливостями LMS Moodle, а також здійснити перехід від теоретичних положень до конкретних педагогічних рішень: варіативного подання контенту, гнучкого групування, різнорівневих завдань, використання рубрик та аналітичних інструментів системи. Це дає підстави стверджувати, що здобувачка оволоділа методологією наукової діяльності на належному рівні.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Основні положення та результати дослідження належним чином апробовані. Вони пройшли обговорення на міжнародних наукових конференціях і воркшопах, а також були використані у тренінгах для наукових і науково-педагогічних працівників та в освітньому процесі магістерської підготовки. Такий рівень апробації свідчить про зацікавленість науково-педагогічної спільноти результатами дослідження та їхню практичну затребуваність.

Повнота викладу результатів у публікаціях є достатньою. За темою дисертації опубліковано 14 наукових праць, зокрема 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 статтю у виданні, проіндексованому у Web of Science Core Collection, а також 7 публікацій, у яких додатково висвітлено результати дослідження. Особистий внесок здобувачки у співавторських працях окреслено належним чином. Отже, основні наукові результати дисертації відображено у публікаціях із достатньою повнотою.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Структура дисертації є логічною і цілісною. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 286 сторінок, з них 180 сторінок основного тексту; список використаних джерел охоплює 216 позицій, у тому числі 147 англійських; робота містить 7 таблиць і 21 рисунок. Це відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

У першому розділі ґрунтовно розкрито теоретичні основи використання диференційованого навчання у закладах вищої освіти; у другому - обґрунтовано модель організації і методик у впровадження диференційованого навчання в цифровому освітньому середовищі на базі LMS Moodle; у третьому - подано

результати експериментальної перевірки та рекомендації щодо застосування методики. Зміст розділів послідовний, виклад матеріалу науково виважений, відзначається єдністю термінологічного поля і загальної дослідницької логіки.

Самостійність дослідження не викликає сумніву. Дисертація є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій розв'язано актуальне науково-прикладне завдання організації диференційованого навчання у закладах вищої освіти засобами LMS Moodle.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Аналіз змісту дисертації та опублікованих праць дає підстави стверджувати, що здобувачка дотрималася вимог академічної доброчесності. Посилання на використані джерела подано коректно, авторські й запозичені положення розмежовано, особистий внесок у співавторські публікації окреслено. Ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації у рукописі дисертації та публікаціях за темою дослідження не виявлено.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, варто зазначити низку дискусійних положень, зауважень і пропозицій:

1. У роботі доцільно було б чіткіше розмежувати поняття «диференційоване навчання», «персоналізація навчання», «адаптивне навчання». У різних фрагментах тексту вони використовуються як близькі за змістом, а механізм реалізації моделі названо «адаптивним освітнім циклом», що потребує додаткового пояснення меж і співвідношення цих понять. Робота виграла б, якби авторка подала окрему порівняльну таблицю або схему співвідношення цих понять із чітким визначенням,

яке з них позначає загальний педагогічний підхід, яке – спосіб проєктування середовища, а яке – спосіб організації в цифровому освітньому середовищі.

2. У роботі сформульовано критерії та індикатори якості впровадження диференційованого навчання і дібрано засоби LMS Moodle для їх забезпечення. Це безперечно є сильною стороною дослідження. Разом із тим для посилення прикладної цінності доцільно було б доповнити роботу, визначивши шкали, рівні, правила інтерпретації показників і порядок практичного використання такого інструментарію викладачем або експертом.

3. На с. 115–117 описано аналітичний і проєктувальний етапи, де визначаються параметри диференціації та логіка побудови індивідуалізованих освітніх маршрутів, а на с. 153–156 – інструменти відстеження прогресу студентів. Водночас у роботі бажано було б чіткіше показати, за якими саме емпіричними індикаторами фіксується індивідуальна траєкторія, як співвідносяться маршрут, темп, вибір ресурсів, активність у курсі та досягнення результатів навчання, а також за якими правилами викладач обирає пріоритетний параметр диференціації, коли діагностичні дані студента вказують на різноспрямовані потреби.

4. У підрозділі 2.4 на с. 141 та 156 обґрунтовується роль інструментів штучного інтелекту у створенні мультимодального контенту, аналізі активності та прогнозуванні навчальних труднощів. Такий підхід є перспективним. Разом із тим у межах експериментальної перевірки методики (с. 165-183) не цілком виразно розмежовано, які рішення із застосуванням штучного інтелекту були реально використані в дослідженні, а які лише окреслені як потенціал подальшого розвитку. На наш погляд, це дозволить уникнути змішування експериментально перевірених положень і перспективних ідей.

5. На с. 163-165 описано ключові положення педагогічного експерименту: дві академічні групи без процедури випадкової рандомізації, один заклад вищої освіти, одна навчальна дисципліна та один викладач. Така організація є зрозумілою для реального освітнього процесу і не знижує цінності отриманих результатів, однак

об'єктивно звужує можливості їх широкого узагальнення. Тому в подальших дослідженнях доцільно було б розширити апробацію методики на інші спеціальності, дисципліни, рівні вищої освіти та різні типи закладів вищої освіти.

6. На с. 163-164 авторка коректно окреслює потенційні загрози внутрішній валідності дослідження, зокрема ефект викладача, ефект новизни та ризик контамінації між групами. Водночас переконливість результатів була б ще вищою, якби до процедури оцінювання було додано зовнішню педагогічну експертизу якості диференційованого ЕНК.

7. Зміст програми підвищення кваліфікації викладачів та результати її впровадження розкрито змістовно і переконливо (підрозділ 3.2), а у висновках до розділу 3 акцентовано на значенні готовності викладача до реалізації диференційованого навчання. Водночас для посилення доказовості доцільно було б подати зіставлення вхідного і вихідного рівнів готовності викладачів за окремими критеріями, а також коротко показати, яким чином результати цього навчання були перенесені у реальну модернізацію їхніх електронних навчальних курсів.

10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

Висловлені зауваження мають переважно рекомендаційний і дискусійний характер, не ставлять під сумнів основні наукові положення дисертації, не знижують її актуальності, новизни, теоретичної і практичної цінності. Здобувачка продемонструвала високий рівень теоретичної підготовки, вміння здійснювати самостійний науковий пошук, застосовувати сучасний методологічний інструментарій дослідження, проєктувати цифрове освітнє середовище та аналізувати результати педагогічного експерименту. Рівень виконання дисертаційної роботи відповідає вимогам до здобувачів ступеня доктора філософії.

11. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Дисертація Терлецької Тетяни Сергіївни «LMS Moodle як засіб організації диференційованого навчання в закладах вищої освіти» є завершеною самостійною кваліфікаційною науковою працею, у якій розв'язано актуальне науково-прикладне завдання, що має істотне значення для педагогічної науки і практики вищої освіти. Основні результати дослідження відзначаються науковою новизною, теоретичною виваженістю, практичною значущістю та належним рівнем апробації.

Дисертація та наукові публікації здобувачки відповідають спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, вимогам п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (у чинній редакції), а також Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40. Авторка дисертації, Терлецька Тетяна Сергіївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент -

доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
директор Інституту цифровізації освіти
НАПН України

О.М. Спирін